

O STRANÍCKOSTI A PSEUDOSTRANÍCKOSTI

(Marginálie k znovuoživej polemike o filozofických otázkach biológie)

ELENA FILOVÁ

Tvorba marxistických filozofov v poslednom desaťročí sa v porovnaní s predchádzajúcim obdobím vyznačuje viacerými osobitnosťami. Je tematicky nepomerne širšia, do popredia sa dostávajú nové otázky, novým spôsobom sa nastoluje tradičná problematika. Avšak najvýraznejšie sa táto tvorba líši spôsobom spracovania tém, spôsobom riešenia otázok. Úspešne sa prekonávajú obmedzenia a prekážky, ktoré sa neorganicky vnášali do filozofického myslenia v období kultu osobnosti. Jednou z týchto prekážok je preceňovanie ideologických aspektov a s ním spojené udomáčňovanie sa ideologických spôsobov, hľadísk, kritérií vo vedeckej diskusii.

Nie je cieľom tejto state zaoberať sa absolutizáciou ideologických momentov v celej šírke. Ide len o niektoré z nich, najmä však o pojem straníckosti a principiálnosti vo vede. Na podklade rozboru niektorých ideologizujúcich interpretácií týchto pojmov sleduje stať následky takej absolutizácie pre stavanie a riešenie filozofických otázok prírodných vied. Cieľom state je ukázať, že do krajnosti dovedená absolutizácia straníckosti sa nevyhnutne ocitá v príkrom rozpore so zákonitými požiadavkami a potrebami vedeckej práce a nakoniec aj s objektívnou vedeckou pravdou. Zideologizovanie odborného vedeckého výskumu nad prípustnú mieru však rozrušuje nielen samu podstatu vedy tým, že paralyzuje jej vnútorné hybné sily, ale rovnako nebezpečné a škodlivé následky má aj pre ideológiu. Násilným presadzovaním takých ideologických hľadísk, ktoré sú nezlučiteľné s objektívnou vedeckou pravdou, sa totiž nevyhnutne implikuje záver o *nevedeckej povahe* a podstate každej ideológie, teda aj marxistickej. Aj tu sa potvrdzuje známa skúsenosť, že každá zásada dovedená do krajnosti sa mení vo svoj protiklad. Absolutizovaná straníckosť v protistraníckosť, principiálnosť v bezzásadovosť.

Straníckosť novej protidogmaticky orientovanej tvorby marxistických filozofov nebije do očí honosnými vyhláseniami, zato však tvorí jej vnútorný, a to pod-

statný moment. Je v tom, že cieľom tejto tvorby je pozdvihnutie marxistickej filozofie na takú výšku, aby v svojich reflexiách, svojimi špecifickými prostriedkami obsiahla v sebe myšlienkové bohatstvo súčasnej epochy a tak mohla byť účinným prostriedkom revolučnej premeny sveta, predovšetkým, pravda, prostriedkom rozvíjania materiálnych a duchovných potencií socializmu. Že v absolútnej väčšine filozofických diel posledných rokov je implicite obsiahnutý tento základný zámer, to je neodškriepiteľná skutočnosť a na tom nič nezmení ani konštatovanie, že ojedinele sa vyskytujú buď pokusy o nekritické preberanie tematiky, riešení, kategórií a pod. z nemarxistických prúdov, alebo prejavy príliš negativistickej kritiky socializmu.

Straníckosť smeruje k socializmu, ale aj závisí od neho. Stranícky postoj vedca, jeho meritum, ale aj forma jeho prejavu sú determinované povahou vedeckej disciplíny, v ktorej pracuje, ale vo veľkej miere aj spoločenskou situáciou. Dnes už netreba zdĺhavo vysvetľovať, ako súvisela napr. spomenutá deklaratívna straníckosť s atmosférou kultu osobnosti. A práve preto, že tu ide o určitý špecifický moment vedeckej práce a jeho nesmierne zložitú súvislosť s momentmi a stránkami spoločenského pohybu, je straníckosť jav veľmi mnohostranný, bohatý, meniaci sa v závislosti od zmeny determinujúcich faktorov. Preto je ťažko dať nejakú raz navždy platnú a pre každý konkrétny prípad sa hodiacu definíciu straníckosti. To nijako neznamená, že je to jav nedefinovateľný, nepostihnuteľný, nepoddávajúci sa vedeckému objasneniu. Dogmatické poňatie straníckosti sa potácalo práve medzi spomenutými dvoma krajinami: na jednej strane akoby jasné, nedvojznačné a bezproblémové deklarácie, a na druhej doslova iracionálne alogické konštruovanie súvislostí medzi určitým konkrétnym názorom vedca a medzi niektorými momentmi jeho individuálneho duchovného vývinu, prípadne jeho postojom v rozličných významných i menej významných situáciách spoločenských i osobných. Výsledok: tolerovali a podporovali sa často také názory a vedecké koncepcie, ktoré sa síce pri každej príležitosti prikrývali deklaráciami vernosti strane a socializmu, no čo sa týka podstaty aj strane aj socializmu škodili, a na druhej strane sa úplne zamietli, odsúdili také koncepcie, ktoré sa za deklarácie neskrývali, kde súvislosti s potrebami socializmu neboli očividné, no pri troške dobrej vôle a vedeckej svedomitosti bolo možné jednoznačne dokázať ich pozitívny prínos pre socializmus. Takej dobrej vôle a vedeckej svedomitosti, ale hlavne podmienok k nej bolo v období kultu osobnosti málo, preto sa vo vedách, hoci nie vo všetkých v rovnakej miere, zahniezdil spomenutý povrchný, deklaratívny výraz straníckosti.

Vzhľadom na to, že pri konkrétnom skúmaní a uplatňovaní straníckosti v praxi sa vyskytovali silné prejavy subjektivismu, mimoriadnu dôležitosť nadobúda otázka kritéria straníckosti. Je tu vôbec možné nájsť objektívne kritérium?

Marx pri kritike klasickej politickej ekonómie našiel príčinu ohraničenosti názorov buržoáznych ekonómov v ich buržoáznej straníckosti, t. j. v neschopnosti prekročiť svetonázorový postoj svojej triedy, čo jediné by im bolo umožnilo objektívne pravdivo vyjadriť vo svojich teóriách ekonomický proces. Pod buržoáznou straníckosťou nerozumel iba bezprostredné prisluhovanie buržoázii, resp. obhajobu jej momentálnych záujmov, ale hlavne *neschopnosť vedca urobiť zo*

svojich výskumov také teoretické závery, aké vyplývajú z logiky faktov, aj keď by boli pre záujmy vládnucej buržoáznej triedy neprijateľné. Čiže straníckosť videl Marx v neschopnosti, neochote vyjadriť objektívnu vedeckú pravdu.

To isté poňatie straníckosti možno nájsť v Leninovej práci *Materializmus a empiriokriticizmus*, ktorá je o to zaujímavejšia, že sa dotýka otázky straníckosti v prírodných vedách. Podmienky vzniku a základný zámer Leninovho diela je všeobecne známy. Ide v ňom v podstate o kritiku idealistických tendencií v období krízy fyziky, keď spolu s princípmi klasickej fyziky sa neodvratne rúcali aj dovtedy v prírodovede všeobecne uznávané princípy mechanistického materializmu. Zmyslom Leninovho vystúpenia bolo dokázať, že s *mechanistickým* materializmom nepadá *materializmus vôbec*, lebo existuje už nová forma materializmu, a to dialektický materializmus, ktorý nie je naskrze v rozpore s najnovšími objavmi vo fyzike, naopak, ktorý jediný dáva možnosť skutočne *vedecky* pochopiť a interpretovať tieto objavy. Vďaka tomu, že Leninova práca vynikajúcim spôsobom splnila túto *pozitívnu* úlohu, že teda ukázala plodnosť, adekvátnosť dialekticko-materialistickej gnozeológie pri teoretickej interpretácii nových objavov, vďaka tomu aj jeho kritika idealizmu a idealistickej straníckosti bola presvedčivá.

V súvislosti s našou témou si zasluhujú pozornosť niektoré momenty z Leninovej práce. Je to predovšetkým skutočnosť, že nikde v tejto práci nenájdeme tvrdenie, že prírodné vedy sú vedy stranícke. Všade sa zdôrazňuje straníckosť materializmu a idealizmu, teda určitého *filozofického postoja* prírodovedcov. Avšak tento postoj nedeterminuje celkovú povahu danej vednej disciplíny, dokonca necharakterizuje ani celé dielo daného vedca. Známy je Leninov výrok: „Ani jednému z týchto profesorov, ktorí môžu prinášať veľmi cenné práce v špeciálnych oblastiach chémie, dejín, fyziky, nemožno veriť ani jedno slovo, keď ide o filozofiu“ (Spisy 14, 305). V dogmatickej interpretácii sa Leninom podčiarknuté miesta natoľko absolutizovali, že v súčasnom období sa žiada dvakrát podčiarknuť to nepodčiarknuté.

Napokon aj Lenin — akoby predvídal túto možnosť — hneď zatým zdôrazňuje: „Úlohou marxistov je v obidvoch prípadoch, aby si vedeli osvojiť a prepracovať výsledky, ku ktorým dospeli títo „lokaji“ (nepohnete sa napríklad ani na krok pri štúdiu nových ekonomických javov, ak nepoužijete práce týchto lokajov), a aby *vedeli* odstrániť ich reakčnú tendenciu, aby vedeli presadzovať svoju líniu a bojovať proti celej línii síl a tried, ktoré sú nám nepriateľské.“ (Tamže, 305.)

Ďalšou vetou, ktorou pokračuje Leninov citát: „A práve toto nevedeli naši machisti...“, by sa v súčasnom období nástojčivo žiadalo zameniť za vetu „A práve toto nevedeli naši dogmaticky orientovaní marxisti“. Zatiaľ čo vtedajší ruskí machisti zrejme pod vplyvom hodnoty a významu odborne-fyzikálnych výskumov Machových a Avenariových nekriticky prebrali aj ich filozofickú interpretáciu teórie poznania, niektorí súčasní dogmatici pre prílišnú svetonázorovú a ideologickú ostrážitosť zamietli spolu s filozofickou interpretáciou aj všetky vedecké fakty a metodiky, ktoré s výstavbou danej teórie súviseli. Presvedčivo

to dokazujú diskusie o teórii relativity a o kvantovej mechanike v štyridsiatych a na začiatku päťdesiatych rokov a v biológii najmä diskusie o genetike a o druhu.

*

Situácia vo fyzike sa už dávnejšie „normalizovala“, a to bez nejakých mimoriadnych zásahov. Po určitom časovom odstupe možno povedať, že rozhodujúci podiel na tom majú predovšetkým vynikajúci sovietski fyzici. Zatiaľ v biológii až do nedávneho obdobia vládla vulgarizujúca simplifikujúca tendencia temer bezhranične. Bolo treba zásahu oficiálnych miest, aby sa prekonala. Pravda, toto prekonanie nemožno chápať ako jednorazový akt. Aj tu ide o proces, ktorý je tým zložitejší a bolestivejší, čím väčšieho okruhu vedeckých inštitúcií sa dotýka, čím hlbšie premeny sleduje. Nemôže preto principiálne prekvapíť fakt, ak sa ešte aj teraz objavujú názory, poplatné prekonávajúcim sa dogmatickým tendenciám.

Predsa však by bolo viac než lahostajnosťou nevšimáť si tieto názory, najmä ak nejde iba o ojedinelé výroky, ale o celú prepracovanú platformu, ktorá v nových podmienkach normalizácie chce v plnom rozsahu rehabilitovať tie zjednodušené pseudostranícke východiská, ktoré dlhé roky filozoficky a ideologicky zdôvodňovali „potrebu“ úplného zákazu vedeckého výskumu vo viacerých nových biologických disciplínach a z ktorej sa okrem toho útočí na vedcov, reprezentujúcich progresívne tendencie tak v biológii, ako aj v riešení filozofických otázok biológie. Ide o vystúpenie profesora G. V. Platonova a diskusiu k jeho stati.¹

Profesor G. V. Patonov je vo filozofii dávno známy ako jeden z hlavných predstaviteľov tej filozofickej školy, ktorá si vytýčila za úlohu filozoficky osvetľovať, obhajovať a propagovať názory T. D. Lysenka a jeho školy. Nie je cieľom tejto state bližšie charakterizovať vedecké dielo G. V. Platonova, ani v celej šírke si všimáť jeho svojský osobitný podiel na dogmatickej interpretácii filozofických otázok biológie. Všimneme si tu len poňatie straníckosti, ako sa javí v jeho prácach, najmä v spomenutej stati, aj vo vystúpeniach niektorých jeho prívržencov.

Pozoruhodný je predovšetkým ideový rámec, do ktorého redakcia Oktabreja zasadila vystúpenie G. V. Platonova a celú diskusiu k nemu. V úvode k diskusii redakcia zdôrazňuje, že „... reč je o tom ... aké dôležité je pre vedcov ne strácať zo zreteľa základné tézy vedy, ktoré našli svoje hlboké potvrdenie v marxisticko-leninskej teórii ... aby pri opúšťaní zastaralého sa nevylialo s vodou aj dieťa“.²

Redakcia teda pokladá názor, že teoretické koncepcie T. D. Lysenka sú potvrdené teóriou marxizmu-leninizmu, za samozrejmy a nepochybny a nezamyslela sa hoci nad takou „maličkosťou“, že marxisticko-leninská teória vznikla dávno predtým, než T. D. Lysenko sformuloval svoje názory a teda táto teória

¹ G. V. Platonov, *Dogmy staroje i dogmy novyje*, Oktabr 1965, 7, 149–162. Za partijnú princípiálnosť v науке. Oktabr 1966, 2, 144–172.

² Za partijnú princípiálnosť v науке. Oktabr 1966, 2, 144–172.

ich nemohla potvrdiť. Tu ide o obrátený proces: T. D. Lysenko *formulačne* prispôboval či upravoval svoje odborné názory tak, aby na prvý pohľad bola zrejmä *podobnosť* s niektorými filozofickými a ekonomickými poučkami marxizmu. A v tom videl nielen on sám, ale aj jeho filozofickí apologeti — a zrejme aj redakcia Oktabreja, „potvrdenie“ jeho názorov marxistickou teóriou.

Zreteľnejšie a jednoznačnejšie vyjadruje redakcia svoj postoj v závere diskusie: „Princíp straníckosti vo vede vyjadruje samu podstatu marxisticko-leninského prístupu k boju rozličných smerov. Je namieste spomenúť slová V. I. Lenina, ktoré povedal vo vzťahu k filozofii o nevyhnutnosti za množstvom terminologických úskokov nachádzať dve základné línie, dva základné smery. Niektorým našim biológom v zápale polemiky nezriedka uniká zo zreteľa hlavné: záujmy ľudu a vlasti“.³

Tu je jasná zámena pojmov: hovorí sa o *straníckosti vo vede* ale cituje sa Leninov výrok o *straníckosti filozofie*, aby sa hneď zatým obvinili „zápalisti“ biológovia, že zabúdajú na záujmy ľudu a vlasti. Charakteristické pre všetkých stúpcov pseudostraníckosti bolo práve to, že keď už nemohli pri všetkom úpornom hľadaní nájsť u Lenina citát o straníckosti fyziky alebo biológie, dokonca ani citát o dvoch smeroch v biológii, tak dali aspoň Leninov výrok o straníckosti filozofie do takého kontextu, aby implicite potvrdzoval predstavu o existencii dvoch smerov v biológii (genetike).

Vystúpenie G. V. Platonova je v plnom súlade s uvedeným ideovým rámcom redakcie. Pretože však sám autor buduje svoje argumenty na predpoklade, že jeho postoj v otázke straníckosti je známy a teraz len nadväzuje naň úvahami o principiálnosti vo vedeckej práci, pokladáme za potrebné aspoň v hlavných črtách charakterizovať tento postoj.

V práci *Dialektičeskij materializm i voprosy genetiki* píše: „... Teda pre vyjasnenie otázky, či tá alebo iná filozofická či prírodovedecká škola *patri* k idealizmu, nie je naskrze potrebné, aby jej stúpenci prízvukovali prvotnosť idey a druhotnosť hmoty. Ak napr. fyzik alebo chemik odmieta zákon zachovania hmoty alebo energie, tak bezpochyby stojí na idealistických pozíciách, lebo odmietanie tohto zákona vedie koniec koncov k priznaniu stvorenia sveta. To isté možno povedať o tých vedcoch, ktorí neuznávajú princíp príčinnosti v prírode a spoločnosti, t. j. stoja na pozíciách indeterminizmu. Rovnako ak biológ rozdeľuje živé na nededičnú a dedičnú hmotu a tej druhej pripisuje mystické nadprirodzené vlastnosti, ak stojí na pozíciách preformizmu a autogenézy, ak absolutizuje náhodnosť a fakticky odmieta evolúciu, tak si nemôže robiť nárok na to, aby sa jeho pozícia pokladala za dialektickú a materialistickú... ako sme už prv ukázali, k idealizmu vedie aj jednostranné nafukovanie tých alebo iných vlastností, stránok, črt, vlastných prírodným predmetom a javom. Práve toto je prípad weismanovsko-morganovskej koncepcie dedičnosti, prívrženci ktorej — ako sme už videli — hypertrofujú úlohu jedných komponentov živého (chromozómov, DNK) na úcty iných; inak povedané, pripisujú časti to, čo je vlastné celku, zveličujú moment aktivity a stálosti organizmu v jeho vzájomnom pôsobení

³ Tamže.

s prostredím (autogenéza), absolutizujú náhodnosť na účet nevyhnutnosti, zákonitosti, atď. Tak prostredníctvom metafyziky weismanizmus-morganizmus *vedie k idealizmu*.⁴

Citované názory G. V. Platonova síce nie sú nijakou definíciou straníckosti, ale celkom obyčajný, ba ešte aj zúžený a zjednodušený výklad gnozeologických koreňov idealizmu. Zaujímavé je len to, do akej súvislosti kladie autor tento výklad, teda akú funkciu plní konkrétne v jeho poňatí straníckosti. Z uvedeného, ale aj zo širšieho kontextu vidieť, že to má byť odpoveď tým kritikom, ktorí G. V. Platonova a rovnako s ním zmýšľajúcich obviňujú z neprípustnej absolutizácie straníckosti. Platonov chce „dokázať“, ba teoreticky zdôvodniť, že prírodné vedy sú „prirodzenou“ arénou ideologického boja. A! urobil to pomocou „nebadaného“ stotožnenia termínov „patrí k idealizmu“ a „vedie k idealizmu“. Touto pomerne jednoduchou terminologickou operáciou rozšíril tábor skutočného idealizmu fakticky do neohraničenej šírky, lebo priradil k nemu obrovskú oblasť *materialistických*, no v rozličnom stupni jednostrannosťou zafažených vedeckých koncepcií. Každá metafyzická jednostrannosť je *potenciálnym* zdrojom idealizmu. No dokiaľ je táto možnosť nie realizovaná, zostáva iba *možnosťou* a v žiadnom prípade nie je prípustné zamieňať ju so *skutočnosťou*. Ba aj pri realizovaní takej možnosti sa stane len to, že *pomimo, vedľa, nad* jednostrannými odbornovedeckými poznatkami sa sformuje idealistická koncepcia, ktorá však v žiadnom prípade nenarúša meritum a platnosť odborného poznatku, najmä ak ide o poznatky experimentom a praxou overené.

Veď celou Leninovou knihou *Materializmus a empiriokriticizmus* sa tiahne základná myšlienka, že fyzik a všetky *prírodné vedy* sú *svojou podstatou materialistické*, že idealistické závery z ich poznatkov a objavov sú *parazitickými* javmi. Úlohou filozofov je pomáhať oslobodzovať, očisťovať prírodovedecké poznanie od tohto parazitizmu. Zatiaľ dogmatická kritika postupovala celkom naopak: akoby „za trest“, že niektorý prírodovedec v menšej či väčšej miere sa nechal ovplyvniť nejakým idealistickým filozofickým smerom, ona nie žeby spolu s Leninom a v duchu leninskej straníckosti poukázala na vnútorné logické protirečenie v názoroch takéhoto vedca, nie žeby upozornila na to, že idealistické závery sú vlastne cudzorodým prvkom v jeho vedeckých koncepciách aj v širšom kontexte jeho vedy, ale všemožne dokazovala, že idealistické závery znehodnocujú celú odbornú teóriu, že v prípade takého vedca nielen závery a teória, ale dokonca aj vedecké fakty a metodika sú idealistické, nevedecké a neprijateľné.

Tak dogmatická kritika rozpútala „principiálny“ boj, boj proti mnohému, *no nevyjasnila si, o aké pozitívne hodnoty bojuje, za čo bojuje*. Straníckosť sama osebe, straníckosť ako taká predsa neexistuje. Straníckosť má v každej etape boja robotníckej triedy konkrétnu náplň a zmysel a má ju aj v epoche výstavby komunizmu. No čo je najdôležitejšie, straníckosť ani v Marxových časoch, ani za Lenina a ani v epoche komunistickej výstavby nebola a nie je a nemôže byť namierená *proti objektívnej vedeckej pravde*. Dokiaľ strana ro-

⁴ Tamže, 139. Podčiarkla E. F.

botníckej triedy je synonymom najprogressívnejšej spoločenskej sily, dotiaľ straníckosť je synonymom vedeckosti.

Možno len súhlasiť s G. V. Platonovom, že idealizmus nie je iba tam, kde sa otvorene hlási, že môžu existovať a existujú idealistické systémy a názory, ktoré sa k idealizmu nehlásia. No je naskrze neudržateľné stotožniť idealizmus s metafyzikou, presnejšie povedané priradiť k *idealistickej metafyzike* aj *metafyzické názory materialistické* len preto, že taja v sebe možnosť idealizmu. Ak to však G. V. Platonov predsa len robí, potom nemôže naskrze nič namietiť proti tomu, keď sa za idealizmus označia aj metafyzické krajnosti iného druhu, než on vymenoval. Ak je idealizmom absolutizácia časti, nemôže byť idealizmom absolutizácia celku. Podobne je to s náhodou a nevyhnutnosťou a inými polárnymi kategóriami. Napokon teda, k idealizmu patria a k idealizmu vedú nielen metafyzické podoby génovej teórie, ale rovnako zákonite aj teórie T. D. Lysenka, v ktorých je celkom jednoznačná a dokázateľná absolutizácia celku, proti časti, nevyhnutnosti proti náhode, kvality proti kvantite atď. A tak koniec koncov „k idealizmu patrí“ a „k idealizmu vedie“ aj celé dielo G. V. Platonova, ktoré je venované teoretickej obhajobe metafyzických koncepcií Lysenkovej školy. Aby bolo jasné, Platonova neobviňuje z idealizmu autorka tejto state, ale obviňuje sa sám. Hranice idealizmu „rozšíril“ natoľko a tak, že pohltili aj jeho samého, aj ním obhajovaný biologickú školu. A to všetko len z veľkej horlivosti, že chcel byť straníckejší a pricipiálnejší než všetci druhí.

Áno, idealizmus je aj tam, kde o sebe nekričí. Ale ak je, potom to treba v každom jednotlivom prípade dokázať. Lenin vedel v jednom a tom istom termíne odhaliť materialistickú aj idealistickú tendenciu, napr. pri analýze kantovského výrazu „vec osebe“ alebo v Avenariovej „pricipiálnej koordinácii“, v Machovej interpretácii pojmu „pocit“ atď. Avšak nie iba Lenin, ale celé dejiny filozofie svedčia o tom, že hraničná čiara medzi materializmom a idealizmom leží až v tej rovine, kde sa stavia, či rieši otázka o vzťahu vedomia a bytia. Až tu začína filozofia. Je to síce nie práve najpresnejšie vymedzenie, no dosť presné na to, aby čelilo vulgarizujúcim tendenciám, ktoré chcú hranice filozofie a ideológie rozšíriť aj na oblasť konkrétnych vied skúmajúcich jednotlivé špecifické úseky materiálneho bytia.

Takáto formulácia riskuje nebezpečenstvo, že bude označená za pozitivistickú. Skutočná ťažkosť pri riešení filozofických otázok prírodných vied je v tom, že v týchto vedách naozaj existujú filozofické otázky. Avšak ani pozitivistické credo „veda je sama sebe filozofiou“, ani pseudostranícke podriaďovanie prírodných vied filozofii a ideológii nedáva možnosť správne vidieť a pochopiť tieto otázky. Jedno i druhé riešenie reprezentuje dve krajnosti, ktoré v nachádzaní a formulovaní filozofických problémov v prírodných vedách vidia niečo ako zbytočné puntičkárstvo a chcú celý problém riešiť jedným veľkým gestom. „Alebo celé, alebo nič“. Alebo celá veda je vedou a potom nie je filozofiou, alebo filozofia ako veda preniká celú vedu a potom celá veda je arénou svetonázorových a ideologických bojov. Nič medzi tým.

Pravda je však taká, že veda nie ja ani „čistá“ veda, kde filozofia môže vystupovať len v úlohe „kibica“ a „outsidera“ ani „kráľovstvo svetonázoru“, kde

odborné poznatky sú iba „konkretizáciou“ filozofických právd a „surovým materiálom“ pre výstavbu filozofických systémov. Ide o dialektickú interakciu dvoch kvalitatívne odlišných a relatívne samostatných foriem spoločenského vedomia a o jej pojmové zvládnutie. A ako všade pri riešení problémov dialektiky, aj tu je jednostranosť zlým poradcom, aj keď sa prikrýva stranickosťou.

Azda najväčším nedostatkom dogmatickej absolutizácie ideologických momentov je to, že umŕtvuje, ochromuje vnútorné hybné sily vedeckého poznania, lebo pozitívne poznanie nahrádza všeobecnými frázami. Pohľadový, povýšenecký postoj k vedeckým faktom je sprevádzaný zanedbávaním konkrétneho výskumu. Dlhá, ťažká, úmorná práca, spojená so sbieraním, dobývaním nových faktov a s ich experimentálnou a praktickou previerkou, sa nahrádza špekuláciou, štylistikou a štylistickou komparatistikou.

Vráťme sa však k vystúpeniu G. V. Platonova a k jeho požiadavke principiálnosti vo vedeckej práci. Svoju stať publikuje necelý rok po októbrovom pléne Ústredného výboru KSSS, kde boli prijaté prvé opatrenia na likvidáciu monopolného postavenia Lysenkovej školy a mesiac pred publikovaním výsledkov previerky na experimentálnej základni v Gorkách Leninských. Obdobie nie dlhé, no pre prof. G. V. Platonova zrejme dostačujúce na to, aby alarmujúco bil na poplach, lebo v normalizačnom procese „... sa prejavujú niektoré nezdravé tendencie“, keď „... pod zástavou boja proti dogmatickému vnucovaniu názorov T. D. Lysenka niektorí vedeckí pracovníci začali útočiť proti základom mičurinského učenia, ba dokonca proti celému radu darvinistických téz... U kadekoho začína sa znova prejavovať nihilistický názor, akoby nijakého mičurinského učenia nebolo, akoby to všetko bol len výmysel T. D. Lysenka. No pri všetkej jednostrannosti alebo dokonca nesprávnosti viacerých Lysenkových názorov predsa len nemožno v jeho prácach vidieť iba nedostatky a zablúdenia“.⁵

Je sympatické, že G. V. Platonov, ktorý dlhé roky filozoficky obhajoval názory Lysenkovej školy, neopúšťa túto školu, keď sa dostala do sústredenej paľby kritiky, že stojí pri nej a snaží sa ju brániť. Dokonca, ako sám tvrdí, uznáva aj opodstatnenosť a správnosť zásahu na likvidáciu jej monopolného postavenia, tvrdí, že ju neobhaja ako celok, len bojuje za zachovanie toho cenného, čo do biologického poznania vniesla. Avšak tak predchádzajúce vedecké práce G. V. Platonova, ako aj sama stať nútia brať ostražite jeho prehlásenia.

Ak sa Lysenkova škola dostala teraz do stredu pozornosti biologickej a filozofickej kritiky, tak na tom nemalú zásluhu má aj G. V. Platonov, ktorý často, a nie práve vybranými prostriedkami, umlčoval kritické hlasy na adresu tejto školy a nemalým podielom prispel k upevneniu jej výsadného monopolného postavenia. A keď teraz „pri rúbaní lesa lietajú triesky“, kričí na poplach.

Napokon celé zameranie state svedčí o tom, že mu nasrke nejde o tie „triesky“, t. j. o to, že pri kritike nesprávnych názorov utrpia ujom aj pozitívne hodnoty, ale mu ide „o les“, t. j. o Lysenkovu školu ako celok, o jej výsadné postavenie v sovietskej biológii. Aj keď G. V. Platonov vcelku úspešne využíva svoje alibi z minulosti (to znamená fakt, že niektoré nepodstatné momenty a

⁵ G. V. Platonov, *Dogmy starýje i dogmy novýje*, Oktabr 1965, 8, 149–162.

stránky Lysenkových koncepcií kritizoval); predsa len podstata jeho vystúpenia smeruje k rehabilitácii základných názorov tejto školy. Týka sa to predovšetkým genetiky (odmietanie materiálneho nositeľa dedičnosti, tvrdenie, že nositeľom dedičnosti je celé telo), ale aj otázky adekvátnej prispôsobivosti organizmov a niektorých iných otázok.

Zaujímavý a z hľadiska principiálnosti dôležitý je ani nie tak cieľ, aký si vytýčil, ako skôr spôsob, akým ho chce dosiahnuť. V porovnaní s predchádzajúcimi pozíciami robí v tejto stati také „taktické presuny“ vo svojich pozíciách, že to informovaného čitateľa prekvapuje a vzhľadom na často opakovanú požiadavku principiálnosti vyznieva paradoxne. Zarážajúce je, že po všetkom predchádzajúcom biľagovaní modernej genetiky ako nevedeckej, lživej pavedy ako reakčného weismanizmu-morganizmu, ako idealizmu a metafyziky odrazu berie tento smer na vedomie ako vedecký smer. Dokonca vypočítava jeho objavy, oceňuje prínos, ba autoritou sa stal preňho aj N. P. Dubinin.

Mohlo by sa teda zdať, že G. V. Platonov napokon skutočne dospel k nezaujatému pohľadu na súčasnú biochemickú genetiku. A predsa by to bol klamný dojem. Je to všetko len taktický ústup, potrebný na to, aby zachoval či ubránil atribút vedeckosti pre koncepcie Lysenkovej školy. Rozhodol sa na to použiť ním samým mnoho ráz odsúdenú myšlienku o zblížovaní dvoch smerov v genetickom výskume. S touto myšlienkou vystúpili v minulosti niektorí biológovia usilujúci sa o zabezpečenie aspoň akých-takých možností pre genetický výskum. Vtedy G. V. Platonov odmietol ich iniciatívu.⁶ A teraz sám propaguje túto obyčajnú eklektiku. Pritom nepokladá za potrebné vysvetliť: 1. na základe čoho sa presvedčil, že nová genetika nie je ani idealizmus ani nevedecká mystifikácia; 2. čo ho priviedlo k myšlienke, že tu nejde o eklektiku, ale o naozajstnú syntézu; 3. ako si vôbec predstavuje takú syntézu, ak naďalej zotrúva na stanovisku dvoch smerov v genetike? 4. či zostávajú v platnosti staré kritériá, podľa ktorých delil genetiku na dva smery, to znamená filozofické (materializmus a idealizmus) a ideologické (straníckosť a protistraníckosť); 5. či uplatňuje autor nové kritériá a aké; 6. ako má vyzeráť syntéza v prvom a ako v druhom prípade.

Nevysvetlil to, lebo zrejme necítil potrebu nič vysvetľovať. Myšlienka o zblížovaní dvoch smerov je uňho nie plodom sebakritického prehodnocovania svojho postoja, ale jednoduchým taktickým manévrom. V situácii, keď vedeckosť novej genetiky je mimo akejkolvek pochybnosti a keď do pochybnosti sa dostali mnohé teoretické názory Lysenkovej školy, sa táto myšlienka veľmi hodí, aby pre túto školu zachránil aspoň pozície rovnocenného partnera, keď už nie je možné udržať jej privilegované postavenie. Spôsob, akým to robí, je čosi ešte horšie než eklektika.

⁶ „No sú aj takí vedeckí pracovníci, ktorí si myslia, že pravda je akoby v syntéze týchto dvoch smerov, že je nevyhnutné vziať a zjednotiť „kladné stránky“ každého z nich. Pre mnohých zahraničných biológov sú tieto pokusy svojším prechodom k mičurinskému učeniu a pre iných obyčajnou eklektikou. Predsa však je jasné, že syntéza mičurinského učenia a morganizmu je nemožná, tak ako nie je možná syntéza materializmu a idealizmu, dialektiky a metafyziky.“ (Z úvodnej state G. V. Platonova v zborníku *Filosofskije voprosy jestestvoznania*, Moskva 1958, 113. — Podčiarkla E. F.).

Keby cieľom jeho vystúpenia bolo naozaj zblížovanie, keby jeho presvedčenie o vedeckej povahe novej genetiky bolo úprimné a keby pod principiálnosťou rozumel neoblomnú snahu vedca odhaľovať, dobývať a brániť objektívnu vedeckú pravdu, potom by jeho kritika bola, prirodzene, zameraná proti tým, čo naďalej zotrávajú na nesprávnych, nevedeckých pozíciách, a tým zadržujú proces normalizácie.

Zatiaľ je pravdou opak. Vo svojej stati podniká hrubé útoky proti tým vedcom, čo v rokoch kultu osobnosti pod tlakom vtedajšej spoločenskej atmosféry vyslovili *ojedinelé* pozitívne výroky o T. D. Lysenkovi (resp. negatívne výroky o morganizme) a neskôršie ho z rozličných hľadísk kritizovali (resp. hodnotili pozitívne), to znamená prešli v podstate na správne pozície. Z biológov najostrejšie kritizuje M. E. Lobaševa a z filozofov B. M. Kedrova.

B. M. Kedrova poznajú azda všetci marxistickí filozofi aj mimo socialistických krajín, a preto naskrze nepotrebuje „obhájcu“. Jednak preto, že o principiálnosti jeho postoja ako vedca a človeka svedčia jeho veľmi početné vedecké práce, a jednak preto, že útoky G. V. Platonova nemajú povahu vedeckej kritiky, jeho obvinenia sú vykonštruované, nedoložené, v nijakej miere nespĺňajú požiadavky vedeckého dôkazu, sú osobné, ľudskú dôstojnosť urážajúce a nezasluhujú si, aby im seriózna argumentácia pridávala vzhľad vedeckej polemiky.

Predseda však je potrebné aspoň približne charakterizovať Platonovov spôsob kritiky. Predovšetkým konštruuje protirečenia medzi výrokmí B. M. Kedrova o Lysenkovi z rokov 1948–1952 a medzi jeho neskoršími názormi, pričom ich vytrháva z kontextu. No aj tak jediným výsledkom jeho úpornej snahy je konštatovanie, že Kedrov v jednej svojej práci z r. 1948 tvrdil, že weismanizmus prepašúva do biológie idealizmus a metafyziku, a preto treba proti nemu bojovať, ďalej že v stati *Jestestvoznanie* vo Veľkej sov. encyklopédii označuje Lysenkov referát z r. 1948 za príklad bojovného materializmu, že r. 1948 v jednej stati súhlasil s Lysenkovou tézou „veda je nepriateľ náhod“ — a ešte dva-tri podobné „objavy“.

Pritom zamlčuje celý rad podstatných momentov, ktoré sú pre posúdenie Kedrovovho postoja rozhodujúce: 1. že B. M. Kedrov je *chemik* a filozof, že podstatná časť jeho prác sa týka filozofických otázok chémie, najmä Mendelejevovho periodického zákona⁷; 2. že filozofické otázky biológie rieši len okrajovo, obvyčajne v súvislosti s vysvetľovaním metodologických problémov; 3. že teda nikdy nepatril k tej filozofickej škole, ktorú reprezentuje G. V. Platonov, nikdy nikde neurobil ani len pokus o nejakú širšiu argumentáciu v prospech názorov T. D. Lysenka, a toľž nevytvoril nijakú platformu nielen vo vzťahu k Lysenkovým názorom, ale ani vo vzťahu k filozofickým otázkam biológie vôbec; že teda v prípade Platonovom uvádzaných citátov ide v pravom zmysle slova o *ojedinelé*, z kontextu vytrhnuté výroky a naskrze nie o „orientáciu“, a preto G. V.

⁷ Aspoň najznámejšie monografie z tejto oblasti: *Razvitije poňatija elementa ot Mendelejeva do našich dnei*, Moskva—Leningrad 1948. *Evolúcija poňatija elementa v chimii*, Moskva 1956. *Periodičeskij zakon D. I. Mendelejeva i jeho filosofovskoje značenie*, Moskva 1947; *Deň odnogo velikogo otkrytija*, Moskva 1958; *Filosofovskij analiz pervych trudov D. I. Mendelejeva o periodičeskom zakone*, Moskva 1959.

Platonov nemá právo žiadať od Kedrova žiadne vysvetlenie a B. M. Kedrov nemá čo vysvetľovať. B. M. Kedrov zásadnú teoretickú orientáciu svojej vedeckej práce nemenil a *nemusi* meniť. V jeho metodologických dielach vydaných v posledných desiatich rokoch možno nájsť viaceré kritické výhrady proti metodológii Lysenkovej biologickej školy, ale aj proti metodológii Platonovovej filozofickej školy, čo je vo vedeckom svete všeobecne známe; 6. že teda B. M. Kedrov sa naskrze nepodieľal na nekritickom vychvaľovaní Lysenkovej školy a na upevňovaní jej monopolného postavenia, a preto nenesie nijakú zodpovednosť za tie škody, ktoré z toho vznikli sovietskej biológii, zatiaľ čo taká zodpovednosť nemôže nezaťažovať G. V. Platonova; 7. ak už teda Platonov chcel konštruovať logické protirečenie v názoroch B. M. Kedrova, mal to urobiť prinajmenšom pred 10 rokmi, a nie teraz.

Dielo B. M. Kedrova poskytuje nespočetné možnosti pre odrazenie zákerných útokov a nedoložených obvinení G. V. Platonova. Spomenieme tu však len jednu udalosť, ktorá čiastočne prispeje k osvetleniu principiálnej línie, ktorá je charakteristická pre celé jeho vedecké dielo.

8. januára 1948 sa začala vo Filozofickom ústave AV SSSR diskusia o Kedrovovej práci *Engels a prírodné vedy*. Riaditeľ ústavu G. F. Alexandrov už v úvode vyzval účastníkov k serióznej principiálnej a ostrej kritike. Medzi prvými vystúpil A. A. Maksimov, známy svojím úplne negativistickým postojom k teórii relativity a dokazoval, že Kedrovova kniha je od základu zlá a najväčšími jej nedostatkami sú úchyľky od marxisticko-leninskej stranickosti, zmierlivý postoj k buržoáznym názorom. Podobne paušálne odsúdili Kedrovovu prácu aj iní dogmatici. No napriek tomu drvivá väčšina účastníkov (diskusia trvala tri dni) hodnotila knihu kladne. Najmä prírodovedci (fyzici Blochinev, Ivanenko, Markov) ju prijali ako prínos k riešeniu filozofických otázok prírodných vied.

Ako vidieť, dogmatici pred osemnástimi rokmi kritizovali B. M. Kedrova pre tie isté „chyby“, aké mu dnes vyčíta G. V. Platonov, ktorý v uvedenej stati píše: „Predtým B. M. Kedrov na každom kroku videl idealizmus a mystiku. Teraz podáva takú definíciu idealizmu, že ktorákoľvek zo súčasných idealistických koncepcií, a to nielen v prírodných vedách, ale aj vo filozofii, sa musí pokladať za materialistickú.“⁸ Keď sa už odhodlal na taký odvážny útok, mal by G. V. Platonov splniť prinajmenej 3 požiadavky, ak chce, aby jeho polemika aspoň v minimálnej miere spĺňala požiadavky vedeckej argumentácie: 1. uviesť čo len jednu definíciu idealizmu z Kedrovových starších prác, 2. presne citovať novšiu, súčasnú jeho definíciu, 3. *dokázať*, že ktorákoľvek idealistická koncepcia nadobúda podľa tejto definície materialistickú povahu. Neurobil ani jedno.

Nech to znie akokoľvek paradoxne a neuveriteľne, ale Kedrovovo poňatie stranickosti, vedeckosti, ako aj zásad ideologického boja bolo v posledných dvoch desaťročiach preto takým častým terčom útokov zo strany zástancov pseudostranickosti, že on nikdy nebol ochotný prejsť na pozície pseudostranickosti, že tak v svojich vedeckých, ako aj populárnovedeckých prácach (napísal celý rad inštruktívnych príručiek ako študovať základné diela klasikov, dotýkajúce

⁸ G. V. Platonov, *Dogmy starýje i dogmy novýje*, Oktabr 1965, 8.

sa filozofických otázok prírodných vied, najmä Engelsovu *Dialektiku prírody* a Leninov *Materializmus a empiriokriticizmus*) vždy dôsledne obhajoval, široko vysvetľoval Leninov pojem straníckosti. V časoch, keď odsudzovanie a zavrhovanie teórie relativity, kvantovej mechaniky a kybernetiky bolo skoro prejavom dobrého tónu, B. M. Kedrov neúnavne opakoval Leninovu požiadavku oddeliť idealistickú interpretáciu od merita vedeckej teórie, neodhodiť s takou interpretáciou celú teóriu, húževnate si osvojovať všetko to cenné, čo vedci v kapitalistických krajinách dosahujú, a využívať to pre rozvinutie materiálnych a duchovných síl socialistickej spoločnosti. Pre toto ho už v prvých rokoch po vojne obvinili zo zrady straníckosti a pre to isté ho teraz obviňuje G. V. Platonov a jeho prívrženci z teoretickej kolísavosti, z potácania sa medzi idealizmom a materializmom.

Je až zarážajúce, nakoľko G. V. Platonov a jeho stúpenci počítajú s neinformovanosťou verejnosti. Posledný Kedrovov pozitívny výrok — zasa len jedna veta — v prospech T. D. Lysenka, ktorý Platonov úvádza, je z r. 1952. Okrem toho neuvádza ani jeden prípad, kde by Kedrov v hodnotení Lysenkových názorov dvakrát menil stanovisko. Nemôže uviesť, lebo takých faktov niet. To mu však vôbec neprekáža, aby svoje útoky napokon zaokrúhlene „nezovšeobecnil“ v obvinení, že B. M. Kedrov „... sa jednoducho moce medzi dvoma dávno sformovanými smermi v biologickej vede, pričom sa vždy pridáva k tomu, ktorý je navrchu“.

G. V. Platonov teda v plnej miere využil prostriedky a spôsoby ideologického boja vo vedeckej polemike. Je to však spôsob *neadekvátny*, pre oblasť vedeckej polemiky naskrze neprijateľný.

Spôsob, akým G. V. Platonov obviňuje a akým „dokazuje“ svoje obvinenie, je nám dôverne známy. Je neodlučiteľným aspektom vulgárnych ideologizujúcich tendencií a aj v Platonovom podaní presvedčivo potvrdzuje, že tieto tendencie sú škodlivé nielen pre vedu, ale deformujú aj ideológiu, lebo apriori predpokladajú, akoby diskusia v ideologickej rovine nevyžadovala *vedeckú* argumentáciu, akoby ideológia bola ríšou subjektivismu, akoby marxizmus-leninizmus vôbec nebol *vedeckou ideológiou*.

Absolutizácia ideologických momentov v odborno-vedeckej diskusii je iba jednou stránkou širšieho procesu, ktorý sa dotýkal nielen vedy, filozofie a ideológie, ale aj sféry politickej a výrobnjej. Tento proces zvláštnym spôsobom integruje v sebe viaceré deformujúce tendencie a jeho najvlastnejším prejavom i podstatou je absolútna metafyzická negácia kapitalizmu a všetkého nemarxistického a nesocialistického.

Ak táto stať kriticky analyzuje a hodnotí určitú celkom konkrétnu formu preceňovania ideologických momentov, tak to neznamená, že by nepriznávala opodstatnenosť viacerých otázok, ktorých sa G. V. Platonov dotýka. Je iste želateľné, aby sa vedecké diskusie nevyostrovali do krajných kontrapozícií, hoci je dosť netaktické a teda aj málo účinné, ak to žiada niekto, kto celé roky nebol ochotný priznať druhej strane ani právo na existenciu, ani jej poskytnúť primerané podmienky pre obhajobu. Rovnako možno len súhlasiť s mienkou, že vedecký odkaz V. I. Mičurina predstavuje trvalý prínos pre rozvoj biológie

vôbec a sovietskej biológii zvlášť (čo, pravda, nikto z vedúcich predstaviteľov sovietskej genetiky nepopiera), no je opäť málo účinné, ak niekto za Mičurinovu autoritu chce skryť chyby niektorých jeho žiakov. Aj sama diskusia k vystúpeniu G. V. Platonova potvrdila, že v novej situácii sa nástojčivo žiada diferencovať medzi dielom V. I. Mičurina a prínosom či „prínosom“ jeho nasledovníkov.

Ani idea zblížovania nie je sama osebe zlá. Ale len ak k nej nepristupujeme s ideologickými kritériami. Pretože v ideologickej sfére naozaj niet zblížovania a splývania. Lenže genetika nie je ideológia, práve preto v genetike možno hovoriť o zblížovaní, a to dokonca viacerých, nie iba dvoch smerov. Dedičnosť je predmetom skúmania na úrovni celého organizmu, populácií a druhov, ale aj na úrovni buniek, subbunečných útvarov a na molekulárnej úrovni. Okrem toho javy dedičnosti možno skúmať klasickými metódami Mendelovými, ale aj pomocou experimentov, aké používal W. Roux a H. Driesch, a okrem toho metódami fyzikálnymi, chemickými aj kybernetickými. V tomto „mnohostupňovom“ rađe prístupov veľmi čestné miesto zaujímajú prístupy a výsledky V. I. Mičurina. Formujúca sa teória dedičnosti v každej etape svojho vývinu je syntetickou výslednicou toho najvýznamnejšieho, čo biológovia v jednotlivých oblastiach výskumu dosiahli. Ak niekto z tejto zložitej nervatúry genetického výskumu vy-preparuje, násilne vyčlení dva smery, tak to môže viesť ku skreslenému, zjednodušenému pohľadu. Avšak ak tieto dva smery postaví do umelého ideologického svetla, vzniká z toho zbytočný zmätok a nedorozumenia.

О ПАРТИЙНОСТИ И ПСЕВДОПАРТИЙНОСТИ

(По поводу вновь разгоревшейся полемики по философским вопросам биологии)

Елена Филова

Предметом анализа и критики являются некоторые попытки абсолютизировать идеологические критерии и точки зрения при оценке философских аспектов специальнонаучных теорий. Под партийностью подразумевается такой аспект научной работы, который в более или менее опосредствованной форме связывает эту работу с движением других частей общественной структуры, прежде всего, с интересами рабочего класса и с программой социалистического строительства. В возможности научного исследования и установления этой связи заключается объективный критерий подлинного партийного отношения ученого к делу. В результате недостаточного внимания к объективным критериям получили перевес субъективные точки зрения и субъективизм, который в период культа личности глубоко проник в философию и идеологию. Если применение субъективистских критериев дойдет до того, что непартийной провозгласят объективно правдивую, проверенную научную теорию, и даже всю направленность научной работы, ориентированной на познание объективной истины, в данном случае речь идет не о партийности а псевдопартийности.

Псевдопартийное отношение к делу всегда было внутренне противоречивым. С одной стороны, высокопарные провозглашения верности и преданности коммунистической партии, с другой стороны, субъективизм и механическое применение идеологической точки зрения там, где она не адекватна, выливалось в различного рода извращения, которые вредили инте-

ресам партии. Псевдопартийность — это лишь одна сторона более широкой тенденции, связанной с абсолютным, метафизическим отрицанием капитализма и всего немарксистского и несоциалистического. В статье более подробно анализируется одно конкретное проявление псевдопартийности, указывается на его отрицательные последствия, сказывающиеся в развитии исследовательской работы. Не соблюдение специфических внутренних закономерностей отдельных научных дисциплин и постоянные неспецифические, для данной области научного познания неадекватные, вмешательства влекут за собой умерщвление внутренних движущих сил данной науки. Но одинаково вредно влияние псевдопартийности на саму марксистскую идеологию, потому что субъективистские критерии и полное пренебрежение научной аргументацией приводит к заключению, как будто бы сама марксистская идеология не является научной идеологией, а одинаково ложным сознанием как, например, буржуазная идеология.

PARTY- AND PSEUDOPARTY CHARACTER

(On the Revived Polemics about Philosophical Issues of Biology)

Elena Filová

The subject-matter of analyses and of criticisms are certain attempts to make ideological criteria and aspects absolute when expert scientific notions are being evaluated. By party-character we understand that moment of scientific work which in a more or less mediated way connects this work with the movement of other components in the social structure, mainly with the interests of the working class and the programme of socialist building-up. The possibility of scientifically investigating and determining these relationships presents an objective criterion of the real party-attitude of a scientist. The neglect of objective criteria gives rise to the prevalence of subjective aspects and subjectivism, which at the time of the personality cult penetrated deep into philosophy and ideology in particular.

If the subjectivist criteria predominate to the extent that objective rules, verified scientific theories and even the whole orientation of some significant work aiming at the knowledge of loyalty and devotion to the communist party on the one hand, and subjectivism and a mechanical character is involved in such a case.

The pseudoparty attitude has always been internally selfcontradictory. Pompous declarations of loyalty and devotion to the communist party on the one hand, and subjectivism and a mechanical application of ideological aspects where they were neither adequate nor appropriate, on the other, resulted in deformations detrimental to party interests. This pseudoparty character represents only one side of a wider trend which was, and is joined to an absolute metaphysical negation of capitalism and of all that is non-Marxist and non-socialist. The article takes up in more detail a case of definite manifestation of this pseudoparty-character, pointing to the consequences for the development of scientific research: in fact violation of specific internal laws inherent to individual scientific disciplines and the accumulation of nonspecific external interventions, inadequate for the given branch of scientific knowledge bring about a paralysis of the internal driving forces of the given speciality. However, pseudoparty character proves equally destructive to Marxist ideology, for subjectivistic criteria and a complete neglect of scientific argumentation produce the impression that Marxist ideology itself is not a scientific ideology, but and equally fraudulent consciousness as is, for instance, bourgeois ideology.